

Wetenschap&Onderzoek

Lessen uit vijftien jaar buurt sportcoach

Het beroep buurt sportcoach bestaat inmiddels vijftien jaar. In die tijd is deze beroepsgroep gegroeid tot ruim 4.500 buurt sportcoaches (Van Stam et al., 2021) en lijkt de rol van de buurt sportcoach steeds meer te verschuiven van uitvoerend naar coördinerend. Maar wat levert de inzet van buurt sportcoaches eigenlijk op? Welke ontwikkelingen hebben hun werk beïnvloed? En welke lessen moeten we meenemen in een nieuwe landelijke regeling die vanaf 2023 zal gelden?

DOOR WIKKE VAN STAM

Uit peilingen onder buurt sportcoaches, hun werkgevers en gemeenten blijkt dat verbindingen leggen tussen verschillende sectoren, kwetsbare groepen bereiken, een kwaliteitsimpuls voor het bewegingsonderwijs en een verhoogde sportdeelname belangrijke resultaten zijn van het werk van buurt sportcoaches (zie figuur 1). Ook opdrachtgevers van buurt sportcoaches zien mooie opbrengsten. Basis scholen noemen resultaten als uitbreiding van sport- en beweegactiviteiten op en rond school, kwaliteitsverbetering van buitenschools sportaanbod op school, uitbreiding van het netwerk en kwaliteitsverbetering van het bewegingsonderwijs (panelpeiling Mulier Instituut, 2021, n=459). En hoewel niet alle verenigingen waar een buurt sportcoach werkzaam is directe opbrengsten zien, zegt wel één op de drie dat door de buurt sportcoach hun netwerk is uitgebreid. Daarnaast ziet ongeveer één op de tien een toename in het aantal leden, uitbreiding van het aanbod, een verbeterd imago of kwalitatief beter kader door het werk van de buurt sportcoach (Heijnen & Van Stam, 2022). Betrokkenen zijn over het algemeen tevreden: gemeenten, basis scholen, werkgevers en verenigingen geven

gemiddeld een 8 als cijfer in antwoord op de vraag hoe tevreden ze zijn met de inzet van buurt sportcoaches (range 7,2-8,4; panelpeilingen Mulier Instituut 2020 en 2021).

Effect

Toch blijft vaak lastig te bepalen wat nu het effect is van de inzet van buurt sportcoaches. Drie kwart van de buurt sportcoaches (75%) en werkgevers (72%) vindt het lastig om goed te monitoren en te evalueren (Gómez Berns & Van Stam, 2022). En werkgevers (panelpeiling Mulier Instituut, 2022, n=46) en gemeenten (panelpeilingen Mulier Instituut, 2022, n=79) geven aan duidelijk gestelde doelen en zicht op de impact van de huidige inzet te missen. In de landelijke politiek worden hier ook vragen over gesteld. Met de vaak beperkte beschikbare tijd en financiën voor monitoring en evaluatie op lokaal niveau blijft dit een heikel punt. En door de variëteit in doelen en werkzaamheden van buurt sportcoaches zijn landelijke effecten al helemaal moeilijk te bepalen.

Ontwikkelingen

De afgelopen vijftien jaar zijn de opeenvolgende regelingen die de inzet van buurt

sportcoaches mogelijk maken uitgebreid qua omvang van de inzet (zowel in aantal fte als in aantal gemeenten) en qua doelgroepen en sectoren. Maar ook de ontwikkelingen en gebeurtenissen daarnaast hebben invloed gehad op de inzet van buurt sportcoaches.

Beleidsmaatregelen zoals het Nationaal Sportakkoord, met daaruit voortvloeiend de lokale en regionale sportakkoorden (Vrieswijk & Van Stam, 2021), hebben de werkzaamheden van sommige buurt sportcoaches flink veranderd. Buurt sportcoaches hebben vaak een prominente rol binnen de lokale/regionale akkoorden. Tijdens het ontwikkelen van de akkoorden waren buurt sportcoaches logische partners. Hun inzet kon worden gebundeld met die van andere partners en met nieuwe energie konden gezamenlijke doelen opgesteld en uitgevoerd worden (Heijnen & Van Stam, 2020a).

Maar ook onvoorziene omstandigheden, zoals het coronavirus (met name in de periodes met overheidsmaatregelen, zoals sluiting van binnensportaccommodaties en verbod op groepstrainingen), hebben impact gehad op de werkzaamheden van buurt sportcoaches (Van Stam & Heijnen, 2020; Ooms & Van Stam, 2021). Eén van de taken die buurt sportcoaches hebben opgepakt tijdens de coronalockdowns, is het adviseren van sportverenigingen (Heijnen & Van Stam, 2020b). Verenigingen hadden grote zorgen over verlies van leden en vrijwilligers en over inkomstenwerving, en nieuwsberichten over verschillende regelingen en maatregelen volgden elkaar snel op. Buurt sportcoaches waren op dat moment van grote waarde voor verenigingen met advies en ondersteuning.

Ondanks dat corona veel narigheid bracht, zijn er ook positieve gevolgen voor het werk van buurt sportcoaches. Buurt sportcoaches zijn altijd al bezig geweest met het bevorderen van een gezonde leefstijl. Doordat gezondheid en preventie door corona extra belangrijk werden, konden buurt sportcoaches op deze maatschappelijke ontwikkeling meeliften.

Toekomst

Dit jaar loopt de landelijke Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) af. Er

WIE IS DE BUURTSPOORTCOACH?

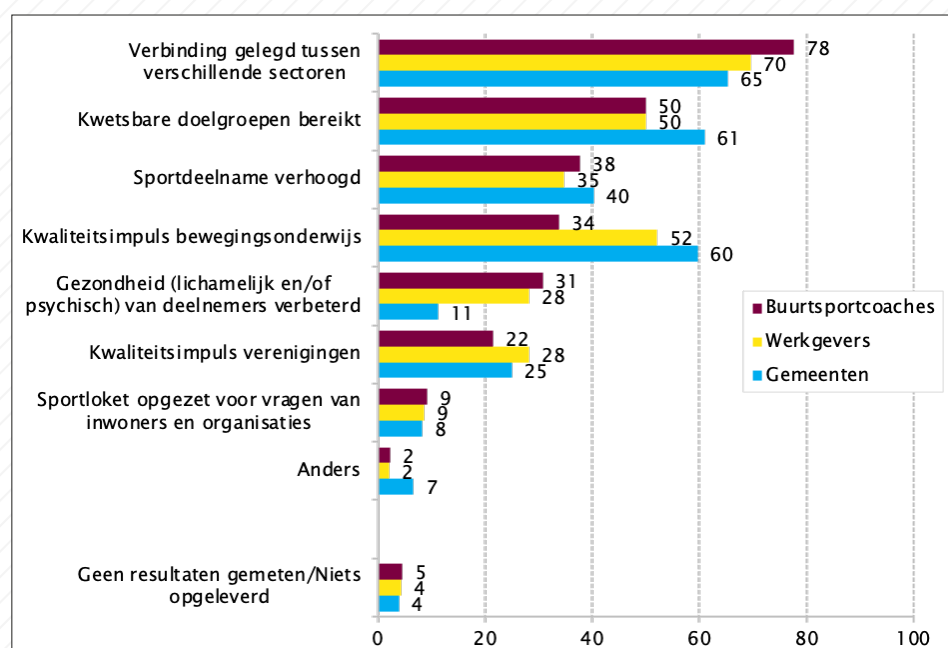
Een buurt sportcoach is een verbinder die alle Nederlanders wil verleiden tot sport en bewegen. Alle buurt sportcoaches verbinden, maar wel op hun eigen manier. De ene is een strateeg die de beleidsdoelen van de gemeente verbindt met wensen van inwoners van de wijk. Een ander is meer een coördinator en verbindt trainers van de sportvereniging met mensen van de daklozenopvang. En weer een ander is een uitvoerder en geeft zelf sportlessen waarbij hij of zij gebruikmaakt van eerder gelegde verbindingen met wijkcentra of scholen.

Alle buurt sportcoaches worden lokaal ingezet waar nodig, en dit zorgt voor een grote variatie aan doelen, doelgroepen en werkzaamheden. Wat ze gemeen hebben, is het doel om iedereen te betrekken bij sport en bewegen.

wordt nu gewerkt aan een nieuwe integrale regeling, waarin ook buurt sportcoaches een plek krijgen. Wat in ieder geval zal blijven, is dat lokaal bepaald wordt wat er nodig is, waarbij de buurt sportcoach verbindt, met enerzijds oog voor beleid en anderzijds voor de burgers. Daarbij zal de inzet van buurt sportcoaches benut worden voor landelijke sport- en beweegdoelen, zoals het doel dat 75 procent van de Nederlanders in 2040 aan de beweegnorm voldoet (Rijks-overheid; was 47,2% in 2021; KCSB). Maar ook andere lessen uit de afgelopen vijftien jaar zijn belangrijk om mee te nemen, zodat de inzet van beroepsgroep nog meer effect kan hebben:

- Heb aandacht voor de verticale door-groeimogelijkheden van buurt sportcoaches (naar bijvoorbeeld seniorniveau of leidinggevende). Op dit moment ervaart een grote groep buurt sportcoaches weinig mogelijkheden hier-

FIGUUR 1 BELANGRIJKSTE RESULTATEN VAN DE INZET VAN BUURTSPOORTCOACHES TOT NU TOE, VOLGENS BUURTSPOORTCOACHES (N=130), WERKGEVERS VAN BUURTSPOORTCOACHES (N=46) EN GEMEENTEAMBTENAREN (N=97; IN PROCENTEN).

Bron: Mulier Instituut, Panelpeilingen gemeenteambtenaren i.s.m. VSG (voorjaar 2022), werkgevers van buurt sportcoaches i.s.m. VSG (voorjaar 2022) en buurt sportcoaches i.s.m. WIJ Buurt sportcoaches (2022).

FOTO: ANP/FOTO/CC.HH - MARCEL KRUGSMA

voor (Bronkhorst et al., 2022). Eén op de drie buurtsportcoaches zegt alleen bij doorgroeimogelijkheden in de huidige functie te willen blijven in de toekomst. Het carrièrepad dat begin 2021 is geïntroduceerd, kan buurtsportcoaches meer het gevoel geven dat ze kunnen doorgroeien. En dat kan ervoor zorgen dat meer kennis en ervaring voor het vakgebied van buurtsportcoaches behouden blijft.

- Zorg voor duidelijke doelen waaraan buurtsportcoaches kunnen werken, zowel landelijk als lokaal. Dat is belangrijk voor een gerichte inzet en om resultaten goed te kunnen meten. Hierin moet een goede balans worden gevonden tussen meetbare doelen en de vrijheid om de buurtsportcoach lokaal in te zetten waar nodig.
- Zorg voor een goede en toegankelijke manier van monitoren (zoals het Buurtsportcoach Kompas) die geschikt is voor alle gemeenten, werkgevers en buurtsportcoaches. Deze manier

van monitoren moet aansluiten bij de gestelde landelijke en lokale doelen, zodat het proces van monitoren en evalueren makkelijker wordt. Zo kunnen zowel lokaal als landelijk de opbrengsten inzichtelijker worden gemaakt.

- Ondersteun gemeenten die moeite hebben om de lokale cofinanciering rond te krijgen. Volgens een groot deel van de gemeenten (60%; panelpeilingen Mulier Instituut, 2022, n=79) en werkgevers (76%; panelpeiling Mulier Instituut, 2022, n=46) is dit nog nodig om te zorgen dat buurtsportcoaches hun werk (nog) beter kunnen uitvoeren.
- Neem onduidelijkheid weg over de inzet van specialisten vanuit de landelijke regeling. Specialisten richten zich specifiek op één sector en verbinden niet, zoals andere buurtsportcoaches, verschillende sectoren aan elkaar. Denk hierbij aan vakleerkrachten bewegingsonderwijs en clubkadercoaches. Op dit moment werkt bijvoorbeeld 672 fte aan buurtsportcoaches als vakleer-

kracht bewegingsonderwijs (Van Stam et al., 2021). Er is al jaren discussie over de vraag of het belangrijke werk van deze specialisten onder de buurtsportcoachregeling moet vallen. Hierdoor kan frictie ontstaan.

- Benadruk dat zowel de uitvoerende als de coördinerende/strategische rol van de buurtsportcoach belangrijk is. Gemeenten waar alleen coördinerende buurtsportcoaches werken, missen geregeld uitvoerende handjes, maar bij gemeenten waar vooral uitvoerende buurtsportcoaches werken, ontbreekt soms coördinatie. Afhankelijk van de lokale situatie moet gekeken worden welk soort functionaris nodig is. Er kunnen bijvoorbeeld meer of minder verenigingen/vrijwilligers zijn die willen lesgeven in een gemeente, en meer of minder sturing vanuit beleid.

Tot slot

Buurtsportcoaches hebben in de afgelopen vijftien jaar op veel verschillende

BEKENDHEID MET DE BUURTSPOORTCOACH

De buurtsportcoach is op veel plekken aanwezig, maar 'slechts' één op de drie Nederlanders zegt bekend te zijn met een buurtsportcoach in hun buurt (Gómez Berns et al., 2022). Dat heeft een aantal mogelijke oorzaken:

- er zijn veel buurtsportcoaches, maar nog veel meer buurten en dorpen in Nederland, waardoor niet in elke buurt een buurtsportcoach actief is;
- de naam is niet altijd hetzelfde, de buurtsportcoach staat soms ook bekend als bijvoorbeeld combinatiefunctionaris, beweegmakelaar of beweegcoach;
- de rol van de buurtsportcoach zorgt ervoor dat hij of zij niet voor iedereen zichtbaar is. Soms werkt de buurtsportcoach namelijk op de achtergrond en niet als lesgever, of richt hij of zij zich alleen op een specifieke doelgroep, zoals mensen met een beperking.

terreinen resultaten geboekt. Ondanks dat het een jonge beroepsgroep is waarvan de inzet lokaal verschilt en werkzaamheden over de jaren heen wat verschuiven, valt de buurtsportcoach niet meer weg te denken uit het lokale sport- en bewegingslandschap. Met een nieuwe regeling die vanaf 2023 in werking treedt, liggen er kansen om de inzet van de buurtsportcoach nóg meer effect te laten hebben. Ben jij betrokken bij deze beroepsgroep en zie je de potentie? Pak dan nu de handschoen op, zodat we over nog eens vijftien jaar een volwassen beroepsgroep hebben waar iedere Nederlander z'n voordeel mee kan doen. ●